

Der er lagt mange gode kræfter i at opfylde reklametekstens beskrivelse af bogen som den første musikhistorie, hvor Norden som region danner udgangspunkt, ikke de enkelte lande. Men det er, som om resultatet ikke står mål med indsatsen. Hvis der har været konsensus blandt projektets medarbejdere om 'det nordiske' som grundkoncept, er det ikke lykkedes at udmønte denne konsensus i praksis. Der aftegner sig et vist misforhold mellem programmerklæringen for *Musik i Norden* og selve bogen.

Niels Krabbe

Olle Edström: *Göteborgs Rika Musikliv – en översikt mellan världskrigen* (Skrifter från Musikvetenskapliga Avdelningen, MH, Göteborgs universitet 42). Göteborg 1996. [12] + 706 s., ill., noder, ISBN 91-85974-38-2, inkl. 1 cd med lydseksempler, OECD-0695.

Det er noget af en mursten, der her foreligger, omkring 700 sider, hvoraf skønmæssigt 25% er illustrationer, nodeeksempler og apparat, bl.a. et meget omfattende og værdifuldt indeks. Der er meget at gå i gang med – også meget mere end det er muligt at komme ind på her – og bogen giver både stoffigt og metodisk såvel gevinster som stof til eftertanke. Adjektivet i bogens titel kunne bruges på den selv: det er en righoldig bog. Rig på detaljer og rig på ræsonnementer. Et imponerende arbejde.

Det er bogens ærinde at kortlægge musikens funktion og betydning for menneskene i Göteborg i mellemkrigstiden. Foruden indledende teoretiske kapitler er der kapitler om sangen i hjem, skole og på arbejde, om institutionaliseret og privat musikundervisning, om musik i kirker og bevægelser, om biografernes og restauranternes musik, herunder dansemusik og jazz, om operette og opera, og om kammermusik og symfonisk musik. Edström viser byens forskellige musikmiljøer og anskuer musikbrug og musikbehov i relation til forskellige socialgruppers socio-økonomiske udgangspunkter, han beskriver de musikalske repertoarer og analyserer musikken, skildrer hvor den udføres og gør sig tanker om, hvordan man lyttede til og forstod den.

Det er hans opfattelse, at der sker en potentiel forandring i den undersøgte periode i retning af en tiltagende specialisering, selv om han også lægger vægt på, at musikerne typisk virkede i flere egenskaber og at der langt hen i perioden

endnu var tale om en førspecialiseret tilstand. Der opstod nye musikstilarter, hvorved musikerkompetencen udvikledes, og der opstod nye lyttevæner og attituder til musik. Et forenende begreb for noget centralt i perioden er ifølge forfatteren begrebet "mellemmusik". "Mellanusikens tidevarv var mellemkrigstidens" hedder det (s. 664) med afsæt i Vegas begreb "meso-music", og i øvrigt med distance til Dahlhaus' beslægtede begreb om "mittlere Musik".

Man får meget at vide. Denne læser har navnlig haft udbytte af, hvordan den meget kompetent bemandede göteborgske musikkritik undervejs i fremstillingen træder i karakter med folk som Julius Rabe, Gunnar Jeanson, Knut Bäck og Birger Anrep-Nordin. Et par bidrag til belysning af Carl Nielsen-receptionen i Göteborg må også interessere en dansker, selv om de måske hører til kuriosa. Således kan man læse, at Elis Andersson, kulturredaktør på Göteborgsposten, med nogen skepsis over for Niensens 5. symfoni i en anmeldelse i marts 1922 funderede over, om indledningen til symfonien mon kunne tænkes at gengive det vågnende København med lyde og signaler fra havnen, og senere i forløbet hørte lyde fra Dyrehavsbakkens forskellige forlystelser ind i symfonien (!).

Interessen for regionale studier er en tendens i international musikforskning, ligesom man mange steder søger en befrugtning af musikvidenskab ud fra forskellige kulturteoretiske indfaldsvinkler. Hos Edström er der en vis bro mod den "stockholmscentrering", som kan findes i svenske oversigtsværker, men først og fremmest knytter han positivt an til den solide musiksociologiske tradition, der er udviklet netop i Göteborg. Selv om han studerer en hel bys musikkultur, så trækker han mindre på kulturteoretiske vinkler, selv om de findes navnlig i form af diskussion af temaer fra debatterne i den svenske arbejderbevægelse dengang og senere, end på en sammentænkning af musiksociologiske og musikanalytiske indfaldsvinkler appliceret på et konkret stof. Men dertil kommer, at Edström selv er tredje generation af en göteborgsk musikerfamilie, hvor farfaderen spillede i Göteborgs Symfoniorkester i perioden 1909-52, faderen voksede op i byen, studerede i Stockholm i en periode midt i '30erne, og også blev musiker i orkestret. Edström har selv spillet der som vikarierende bratchist i 1960erne. Han er således, ud over qua musikforsker at være en reflekterende outsider, en særdeles indforstået 'insider'. Han kan supplere de mere traditionelle

kilder, som han bygger på – institutionshistorier, celebrerende skrifter, diverse arkivmateriale, et omfattende studium af dagbladsdækningen af musikken i perioden, samt et studium af foreliggende noder og indpilninger – med feltforskning: interviews med ca. 30 ældre göteborgere, de fleste musikaktive på forskellig vis, “en indirekt vittnesbild om perioden”. Der ligger megen oplevelsesvarme i forhold til stoffet i denne direkte relation.

Bogen er i øvrigt præget af materialefremlæggelse i form af data og lister over repertoarer, udøvende, besætninger etc., både i tekst og noter. Visse dele af bogen bliver meget opremsende, ikke mindst jazz-afsnittet (s. 414ff.). Forfatteren har en ambition om at arbejde med fortælleformen, uden at denne forekommer helt forløst. Hans bog bliver undervejs både en rejse hen over byen, en række satser i en suite og en bygning, der rejses fra de bærende konstruktioner til og med taget. Hovedindtrykket er, at bogen er en fornøftigt disponeret afhandling, inklusive masser af fodnoter også af ekskursmæssig art. Den er ikke letlæst, og det er der ingen fortælleknib, der kan forandre.

Et kapitel som det om biograf- og filmmusik hører til de mest læservenlige, men på den anden side bringer det ikke meget nyt, og det er, som Edström selv fremhæver, ikke specifikt göteborgsk. Andre afsnit er endnu mere almene, således en række af de teoretiske diskussioner. Det virker i den forbindelse underligt at inddrage frankfurterskolens radioteori, hvad Edström erkender i næsten samme åndedrag, idet han hurtigt “överger teoretiserandets himmel och åter mjukt landar i mellankrigstidens verklighet” (s. 264). Begrundelsen, at “vi finner inga spår av denna debatt i Göteborg”, burde afgøre sagen på forhånd.

Nodeeksemplerne er udførlige, og de væves ind i fremstillingen med forskellige typer af kommentarer og forklarende tolkninger ud fra et lytterperspektiv. Det kan fra begyndelsen være lidt svært at blive klar over, hvilken analysepraksis der følges, samt fordelingen mellem brødtæst og illustrationstæst. Men de analytiske bemærkninger, der som hovedprincip findes i illustrationstæstene, er oftest relevante og ofte perspektivrige. Edström har specielt sans for at analysere på repertoireniveau, og her er der noget at lære med hensyn til at sætte konkrete musik-iagttagelser i bredere perspektiv, f.eks. inden for de vise- og schlagerrepertoarer, der gennemgås. I kammermusikafsnittet falder det sværere.

Hvad skal man stille op med et komplet, stort set ukommenteret formskema over Beethovens cis-mol kvartet op. 131? Og hvad skal man med de første 15 takter af Beethovens “Forårssonate” op. 24, også næsten uden kommentarer? Af mindre smuttere skal nævnes, at der mangler én takt i nodeeksemplet s. 483, og at en bestemt grafisk model unødvendigt bringes identisk to steder i bogen (s. 142 og s. 459).

Peder Kaj Pedersen

Henning Bro Rasmussen: *Kirkesanger og landsbyorganist. Om den seminarieuddannede lærer som kirkemusikalsk medarbejder gennem 200 år. Om dansk salmesang. Om sanginspektionen 1859-1970*, red. af Tage Kampmann, Frede V. Nielsen og Vagn Skovgaard-Petersen. Odense Universitetsforlag, Odense 1998. 399 s., ill., noder, ISBN 87-7838-356-0, kr. 300.

Ved sin død i 1996 efterlod studielektoren og organisten Henning Bro Rasmussen et “i det store og hele færdigt manuskript” til denne omfangsrige bog, som redaktørerne har valgt at lade udkomme stort set uforkortet med støtte fra bl.a. Undervisnings- og Kirkeministeriet. Som undertitlerne antyder, er der tale om et forgrenet, men alligevel sammenhængende stofområde, hvis røde tråd er landsbylærerens gerning og arbejdsvilkår som kirkesanger og organist. Fremstillingen starter med baggrunden for skole- og seminarie Lovgivning i 1700-tallets sidste del, med kravet om kirkesangens forbedring og oplysningsmændenes initiativer. Herefter følger vi periode for periode forskellige spor: musikundervisningen i læreruddannelsen, koralbøgerne og deres udgivere, lovgrundlaget for alle dele af feltet, offentlige såvel som interne faglige debatter, statens tilsyn med skole- og kirkesang begyndende med Rud. Bays uofficielle stilling og fra 1859 rækken af ministerielle sanginspektører fra A.P. Berggreen til Ejnar Boesen. Orglernes udbredelse og organistuddannelsen får særskilt behandling. Vi føres ind på mange områder af lærernes forpligtelser og kirkesangens trivsel, og også en stor mængde personalhistorie er indbygget i fremstillingen, dels som oversigtsbiografier, dels som beretninger og anekdoter.

Bogen bygger på et stort, broget og spændende materiale af førstehåndskilder og litteratur, som rækker ind over både historiske, pædagogiske og musikalske områder (heldigvis også universitetsspecialer – her foregår jo en vigtig del af forsk-